

Pia Kauma kok ym.

Toimenpidealoite lainsäädäntötoimiin ryhtymisestä liittyen kansallisen rajamenettelyn käyttöönottoon ja mahdollisuuteen rajoittaa turvapaikanhakua määräaikaisesti kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella

Eduskunnalle

Turvapaikkajärjestelmän tarkoitus on tarjota turvaa maailman hädänalaisille. Tässä tehtävässään Suomen turvapaikkapolitiikka palveli pitkään hyvin. Vuoden 2015 turvapaikanhakijakriisi kuitenkin osoitti, ettei nykyinen turvapaikkajärjestelmä kaikilta osin vastaa tämän päivän haasteisiin. Suomen turvapaikkapolitiikka on päivitettävä 2020-luvulle. Järjestelmän on rakennuttava ajatukselle turvapaikkapolitiikan pitkän aikavälin kestävydestä ja avun aidosti hädänalaisille kohdentavasta valikoivuudesta. Afganistanin tilanne ja Valko-Venäjän Liettuaan kohdistama hybridioperaatio ovat alleviivanneet järjestelmän uudistamisen kiireellisyyttä.

EU tarvitsee yhteisen turvapaikkapolitiikan. Rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen kohdemaan sisällä perustuva mekanismi on minimoitava ja siirryttävä kaikkein hädänalaisimpien valikointiin mahdollisimman läheltä lähtömaita. EU:n on siirryttävä järjestelmään, jossa kansainvälisen suojelun tarjoaminen tapahtuu ensisijaisesti noutamalla suoraan kriisialueilta rajat ylittävän turvapaikanhaun sijaan. Näin turvapaikkajärjestelmä lähenee luonteeltaan tarkoitustaan hyvin toteuttavaa kiintiöpakolaisjärjestelmää. EU:n ulkorajoille itse hakeutuvat turvapaikanhakijat on käsiteltävä ja pidettävä hakuajan ulkorajakeskuksissa, jotka on resursoitava riittävän nopeasti kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla.

On kuitenkin realismia todeta, että toimiva EU:n yhteinen turvapaikkapolitiikka on jäsenmaiden näkemyserojen johdosta vielä monen lukon takana. Siksi tarvitaan myös kansallisia toimia. Valitettava tosiasia on, etteivät Suomen varautuminen ja kansallinen lainsäädäntö ole kaikilta osin sillä tasolla, jota mahdolliseen, esimerkiksi Afganistanin tilanteen laukaisevaan uuteen turvapaikanhakijakriisiin varautuminen edellyttäisi. Lainsäädäntömuutosten tarvetta alleviivaavat myös Turkin keväällä 2020 Kreikkaan ja Valko-Venäjän tänä kesänä Liettuaan kohdistamat hybridioperaatiot, joissa turvapaikanhakijoita on käytetty maiden painostamisen välineenä.

Ehdotamme, että Suomen varautumisen vahvistamiseksi ja lainsäädäntömme ajantasaistamiseksi hallitus ryhtyy välittömästi kahden lainsäädäntömuutoskokonaisuuden valmisteluun. Ehdottamamme muutokset ovat valmisteltavissa suhteellisen nopealla aikataululla, mikäli poliittinen tahoto priorisoida asia vain löytyy.

Toimenpidealoite TPA 61/2021 vp

Kansallisen rajamenettelyn käyttöönotto

Ehdotamme, että Suomessa otetaan käyttöön kansallinen rajamenettely, jossa kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voidaan tarpeen mukaan käsitellä ja ratkaista rajavyöhykkeellä tai sen läheisyydessä päästämättä henkilöä menettelyn aikana maahan. Tämä merkitsee ulkomaalaislakiin tehtäviä muutoksia, jotka mahdollistavat EU-lainsäädännön määrittelemän rajamenettelyn käytämisen turvapaikkamenettelyssä tarpeen mukaan. Rajamenettelyssä voidaan käsitellä tiettyjä nopeutetussa menettelyssä käsiteltäviä hakemuksia. Hakemus on ratkaistava neljän viikon kuluessa.

Rajamenettelyllä pyrittäisiin samaan suuntaan kuin ulkorajakeskuksilla koko EU:n yhteisellä ratkaisulla toimittaessa. Hakuajan oleskelun rajaaminen rajavyöhykkeelle vaikeuttaisi rikollisten pyrkimystä väärinkäyttää turvapaikanhakua keinona siirtyä toisen maan sisään ja toimia sen sisällä ensin turvapaikanhakijan statuksella ja tarvittaessa kielteisen päätöksen jälkeen jäämällä laittomasti maan sisälle. Yleisestikin valinta rajavyöhykkeen palautuskeskuksen ja palaamisen välillä olisi omiaan lisäämään paluun suosiota niissä tilanteissa, joissa suojelun perusteet eivät ole riittäneet oleskelulupaun, vaan on tehty kielteinen päätös.

Mahdollisuus rajoittaa turvapaikanhakua määräaikaaisesti kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella

Toiseksi ehdotamme, että Suomeen luodaan valmius rajoittaa turvapaikanhakua määräaikaisesti kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella. On realistisesti tunnustettava, ettei turvapaikanhaku ole aina spontaania. Suomella ei ole kaikissa kuviteltavissa olevissa tilanteissa mahdollisuutta käsitellä suurta määrää yhtäaikaista maahantulijoita ilman, että kansallinen turvallisuus vaarantuu.

Turkki käytti turvapaikanhakijoita painostuksen välineenä keväällä 2020 ohjattuaan merkittävän määrän turvapaikanhakijoita yllättäen Kreikan rajalle. Tänä kesänä samaa keinoa on käyttänyt Valko-Venäjä, joka on kohdistanut hybridioperaationsa Liettuaan. Täysin vieras ilmiö ei ole myöskään EU:n ulkorajavaltio Suomelle. Talvella 2015—2016 turvapaikanhaku Venäjältä Suomeen lisääntyi nopeasti tavalla, johon liittyi epäilyttäviä erityispiirteitä. On välttämätöntä, että Suomen lainsäädäntö ajantasaistetaan siten, että työkalupakissamme on tarvittaessa keinot myös tähän uuteen hybridivaikuttamisen muotoon vastaamiseen.

Sopiva paikka lainsäädännössä, johon mahdollisuus rajoittaa turvapaikanhakua määräaikaisesti kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella voitaisiin sisällyttää, on valmiuslainsäädäntö. Täsmällisillä ja tarkkarajaisilla asiallisilla ja ajallisilla rajauksilla varmistetaan uuden lainsäädännön yhteensopivuus Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin lainsäädäntötoimiin kansallisen rajamenettelyn ottamiseksi käyttöön ja turvapaikanhaun määräaikaiseksi rajoittamiseksi kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella Suomessa.

Toimenpidealoite TPA 61/2021 vp

Helsingissä 7.9.2021

Pia Kauma kok
Jukka Kopra kok
Kalle Jokinen kok
Janne Heikkinen kok
Pauli Kiuru kok
Markku Eestilä kok
Heikki Vestman kok
Kari Tolvanen kok
Heikki Autto kok
Marko Kilpi kok
Mia Laiho kok
Mari-Leena Talvitie kok
Wille Rydman kok
Arto Satonen kok
Mari Rantanen ps
Ritva Elomaa ps
Kaisa Juuso ps
Leena Meri ps